

Jan Ivanega

Rezidenční strategie Adama Františka ze Schwarzenbergu na příkladu panství Hluboká nad Vltavou počátkem 18. století

Posudek oponenta diplomové práce

Již ve své kvalitativně nadstandardní bakalářské práci z dějin umění „Pavel Ignác Bayer, Adam František ze Schwarzenberku a zámek Ohrada. Lovecký zámek jako součást rezidenční sítě barokního šlechtice, České Budějovice 2011“ prokázal Jan Ivanega schopnost interdisciplinárního přístupu k formulaci i k řešení relevantních a aktuálních otázek raněnovověkých kulturních dějin. Zatímco se ve výše uvedené bakalářské práci zaměřil na stavební dějiny a prostorovou a formální analýzu loveckého zámku Ohrada, aby je obohatil o fundovanou úvahu o vztahu stavitele a stavebníka, v předložené diplomové práci rozšířil záběr svého pohledu na stavební aktivity Adama Františka ze Schwarzenbergu v rámci jeho hlubockého panství, zahrnujícího zámek na Hluboké, lovecký zámek Ohrada a v neposlední řadě lázeňský komplex v Libníči. Vedle prameny podložené stavební historie zmíněných objektů, se diplomant zaměřil na dějiny využívání zkoumaných staveb, aby tím přenesl těžiště pohledu na architekturu z tradičního pojetí stavby jako výsledek jednotlivých stavebních fází k stavbě chápané jako reálný, dějinný prostor lidského bytí a jednání. Historie Kolumbovy lodě Santa Maria jejím postavením a spuštěním na vodu nekončí, nýbrž spíše začíná. Vylíčení konkrétního využití schwarzenberských zámeckých staveb a libíčského lázeňského areálu do nich přivádí v daném historickém rámci život. Vitruviova definice architektury zahrnovala kategorie *utilitas*, *firmitas* a *venustas*. Zatímco *firmitas* zaujala badatelsky především historicky orientované stavební inženýry a architektky, zhlédly se dějiny umění dlouhá léta ve *venustas*. *Utilitas* zůstávala do nedávna popelkou mezi umělecko-historickými badatelskými trendy.

Při hledání nových cest pro metodicky „unavenou“ disciplinu dějin mohl Ivanega kreativním způsobem navázat mimo jiné i na tzv. brněnskou školu dějin umění. Inspiraci našel zde především ve studiích Jiřího Kroupy. Pro kreativního a invenčního historika umění se v pracích brněnské školy nabízí celá řada nových přístupů. Analýza historické stavby a jejího využití nám nabízí na jedné straně vhled do estetické mentality konkrétního stavebníka, jeho uměleckého vkusu a na straně druhé umožňuje pochopit jeho stavební strategii v souvislosti s měnícími se požadavky na reprezentační a utilitární kvality stavebního díla jako odraz životních a společenských proměn v jednotlivých fázích stavebníkova curricula.

Diplomová práce Jana Ivanegy je vybudována logicky a přehledně. Je členěna do tří kapitol s navazujícím bibliografickým a obrazovým doprovodným aparát. V úvodní kapitole přináší diplomant přehled použitých pramenů se střízlivou analýzou jejich významu a výpovědní hodnoty pro daný badatelský záměr. Zde shrnuje i použitou literaturu a odkazuje na inspirační zdroje svého metodologického přístupu v recentních pracích rudolfstädterského pracovního kroužku zabývajícího se německou rezidenční kulturou, či studiích Patricie Waddy, Radmily Pavlíčkové, a nebo Jiřího Kubeše. Formulace badatelských cílů diplomové práce zahrnuje již i předvídaná omezení a deziderata způsobená neúplností heuristické báze, ale navíc nabízí i nová řešení do budoucna. Součástí úvodní kapitoly je i krátký přehled schwarzenberské pozemkové držby v Čechách.

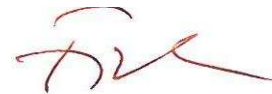
V druhé, stěžejní kapitole se autor věnuje třem stavbám hlubockého panství, zámku Hluboká, loveckému zámku Ohrada a *last but not least* lázeňskému komplexu v Libníči. Pojednání o jednotlivých stavbách zahrnuje detailní stavební dějiny s důrazem na stavební činnost Adama Františka ze Schwarzenbergu a pojednání o jejich využití na počátku 18. století. V obou částech přináší autor celou řadu nových, relevantních umělecko- a kulturně-historických poznatků. Stavební dějiny hlubockého zámku, loveckého zámku Ohrada, či lázní v Libníči doplnil o celou řadu nových zjištění a obohatil a částečně i revidoval obraz objektu a jeho dějin ve starších pojednáních, při čemž neváhá oprávněně korigovat i názory uznávaných odborníků (V. Naňková a j.). Vedle účetního materiálu a dochované korespondence využívá autor i dobové projektové a plánové dokumentace. Ve statích pojednávajících o využití zmíněných objektů se mohl autor částečně spolehnout i na výpověď barokních inventářů, které dokáže v celku spolehlivě interpretovat. Největším přínosem statí o využití schwarzenberských staveb je přehled o pobytech panstva a jejich hostů a jejich všedních i svátečních aktivitách v průběhu ročních období. Ukazuje se, že hlubocký zámek nebyl „klasickou“ knížecí rezidencí, ale jeho využití mělo charakter reprezentativního obydlí pro krátkodobé pobyty panstva. V případě loveckého zámku v Ohradě neskrývá autor své zklamání ze sporadického, v pramenech doloženého využití objektu, jinak jakéhosi depotu loveckých utensilií, pro účely barokní myslivosti. V úmyslu a využití libníčského lázeňského komplexu s kaplí Nejsvětější Trojice a morových patronů lze spatřovat na jedné straně knížecí starost o spásu své duše, na straně druhé odkaz na plnění povinností barokního „Hausvatera“. Publikovaný archivní materiál o využití schwarzenberských objektů hlubockého panství nám osvětluje i nominální strukturu knížecí klientely, příbuzenské a přátelské vztahy knížete a kněžny na počátku settecenta a prohlubuje naše znalosti o dobové společenské struktuře. Pokud zde autor nemůže odkázat na výpověď pramenů, nepouští se do žádných spekulací.

Nesporně a jednoznačně pozitivnímu obrazu diplomové práce Jana Ivanegy patrně neublíží několik marginálních kritických poznámek. Tak by se snad dalo polemizovat s Ivanegovým pojmem „rezidence“ v souvislosti s hlubockým zámkem. Zámku Hluboká i jeho „podzámčí“ v baroku chyběla nutná rezidenční infrastruktura včetně farního kostela. V půdorysu zámku a v inventářích chybí sled obligátních knížecích reprezentačních prostorů a zámek podle všeho tehdy i později mohl plnit v rezidenční síti Schwarzenbergů vedle funkce správní a obranné i roli komfortního obydlí pro příležitostné, spíše rekreační pobyty panstva, unikající s krunýře dvorního ceremonielu, nezřídka i v souvislosti s loveckými eventy. Na rozdíl od staršího vertikálního uspořádání apartementů knížete a kněžny nad sebou je jejich situování na stejném podlaží na Hluboké odkazem na posun v poměru obou pohlaví v nastupujícím „galantním“ století.

Ivanegovy slohově-kritické soudy o umělcích Schwarzenbergova okruhu jsou výstižné, stejně tak i jeho srovnání staveb s dobovou produkcí v středoevropském kontextu. Snad jen v případě srovnání loveckého zámku Ohrada s vídeňským zahradním palácem knížete Jana Adama Ondřeje z Liechtensteinu v Rossau nebylo vhodné přebírat názor Martina Šandy, který nereflektuje korektury starší literatury (H.Lorenz) Friedrichen Polleroßem. (V případě publikací plánové dokumentace by oponent, historik umění, očekával v poznámkách i údaje o rozměrech plánů.)

Přes tyto marginální připomínky si v každém ohledu nadstandardní diplomová práce Jana Ivanegy zaslouží nejvyšší ocenění predikátem „výborný“.

Innsbruck, 7. 6. 2012

Prof. PhDr. Petr Fidler